
Wij missen de studenten en de studenten missen ons: een pleidooi voor flipped classrooms en tegen online onderwijs?

Opiniërend

Michel Ehrenhard, Corrie Huijs & Matthias de Visser

Universiteit Twente

Corresponderende auteur: Michel Ehrenhard m.l.ehrenhard@utwente.nl

Artikel ontvangen [01-08-2020]; geaccepteerd [17-08-2020]; online gepubliceerd [04-09-2020]

Oud-collega Theo Thiadens wist zowel studenten als collega's enorm te boeien met 'oorlogsverhalen' uit zijn brede praktijkervaring in het IT-management. Met name één anekdote kwam weer naar boven toen onze hoger onderwijsinstellingen in zeer korte tijd moesten overstappen op onlineonderwijs en thuiswerken. In een vorige directeursfunctie was Theo verantwoordelijk voor de uitrol van een nieuw besturingssysteem. Smeuïg vertelde Theo hoe een adviesbureau hem een maandenlang implementatietraject had aangeraaden voor een soepele overgang, maar dat leek Theo echt te gortig. In een weekend liet hij heimelijk het nieuwe besturingssysteem op alle computers installeren om vervolgens op maandagmorgen de volle laag te krijgen vanuit de hele organisatie. Op vrijdag was de meeste kritiek echter alweer verstomd en de rust grotendeels teruggekeerd.

Introductie

Uiteraard is de aanleiding geheel anders, maar ook nu zien we dat stappen worden gezet die tot voor kort niet op een dergelijke schaal, en zeker niet in zo'n kort tijdsbestek, mogelijk werden geacht. Dit roept een veelvoud aan vragen op, waarbij de vraag waarom het nu opeens zo snel kon waarschijnlijk de minst interessante is gezien de unieke aanleiding. Een meer nuttige vraag is waarom bepaalde activiteiten prima online gingen en andere niet? En daaraan gerelateerd: welke lessen zijn hieruit te trekken en welke randvoor-

waarden bepalen of er sprake is van een blijvende verandering? Onze BSc in International Business is hiervoor een interessante casus aangezien we volgens ons 'Twents Onderwijs Model' in elk kwartiel een project hebben waarin studenten de meer theoretische kennis leren toepassen op een praktisch gericht probleem. Daarnaast hebben we relatief recent een heraccreditatie doorlopen, waarbij ook bijzondere kenmerken voor internationalisering en ondernemerschap verkregen zijn, en het programma de afgelopen twee jaar de toppositie in de Nationale Studenten Enquête bedrijfskunde ranglijst bezette – culmineerend in het predicaat topopleiding in het afgelopen jaar. Achtereenvolgens bespreken we onze ervaringen met toetsen, lesgeven, en wat verder opviel, als ook onze plannen voor het komende academische jaar.

Online toetsen

De Universiteit Twente (UT) koos voor een onderwijsvrije week om docenten de tijd te geven om zich voor te bereiden om het onderwijs online te kunnen geven, om technische systemen te testen, en simpelweg om mogelijke problemen als gevolg van de online verschuiving in kaart te kunnen brengen. In de eerste week was onze zorg vooral of hoor- en werkcolleges wel goed online gegeven konden worden, maar al snel bleek dat toetsing ons voor de grootste problemen plaatste. Deze zorgen waren het grootst bij gesloten boek tentamens die voornamelijk kennis toetsen aangezien de mogelijkheid tot het uitwisselen van antwoorden hier relatief eenvoudig is. Uiteraard kunnen maatregelen zoals tijdsbeperkingen, ethische geloften, IP-checks, plagiaat checks, en – waar mogelijk – een beperkte vorm van 'online proctoring', helpen, maar deze maatregelen hebben zelf ook mogelijk een effect op het presteren van de student of zijn meer symbolisch.

Voor veel vakken is toetsen op een hoger niveau, waar mogelijk, een geschikte oplossing gebleken, echter leverde dat vaak reeds zwaarbelaste docenten weer extra werk op en met name in de eerste weken extra stress voor studenten gezien de relatieve onbekendheid met bijvoorbeeld open boek online toetsen onder tijdsdruk. Ironisch genoeg zorgde dit ook voor het besef dat bij het (deels) aftoetsen van vakken met een verslag, ideaal in tijden van corona, we eigenlijk ook niet weten of de betreffende student daadwerkelijk zelf het verslag heeft geschreven. Kortom, elke vorm van toetsen heeft zijn voor- en nadelen, waardoor juist een mix van vormen zorgt voor een geldige sluiting van de kwaliteitscyclus. Echter, in deze tijd zijn de mogelijkheden simpelweg beperkter.

Online lesgeven

Hoewel hoor- en werkcolleges in de eerste weken op zich prima verliepen, betekent dat niet dat colleges vanaf nu prima online gegeven kunnen worden. Integendeel, de meeste

docenten, maar ook studenten, missen simpel gezegd de 'ziel' van het onderwijs: een docent geeft duiding aan de stof, vult aan met voorbeelden, en ook discussie is mogelijk, maar de (toevallige) interactie tussen docent en student en studenten onderling is kwalitatief minder dan normaal gesproken het geval is. Uiteraard valt ook dit deels te organiseren, maar nog steeds is een korte vraag in de pauze of na afloop van het college, het opmerken van het oplichten of juist afhaken van groepen tijdens college, iets wat gewoonweg beter lokaal werkt: het onderwijs wordt efficiënter waarbij we in de bedrijfskunde juist weten dat innovatie en nieuwe inzichten vooral ook uit zogenoemde 'slack' ontstaan: in dit geval niet of beperkt georganiseerde persoonlijke interacties. Ook bemerken we dat algemeen genomen zowel studenten als docenten minder samenwerken. De effectiviteit van online onderwijs werd verder verzwakt doordat, gezien de beperkte tijd, de meeste docenten kozen voor of het inspreken van hun slides of het geven van een webinar, in plaats van het omzetten van hun college slides naar '*microlectures*'.

De vraag is of de beperkte tijd de enige oorzaak hiervoor is. De UT faciliteert namelijk al een aantal jaren het ontwikkelen van *microlectures* om de stap naar de '*flipped classroom*' (Sweet, 2014) te vereenvoudigen. Hoewel de aanloopkosten hiervan hoger zijn, kan hiermee op termijn flink tijd worden vrijgemaakt om met kleinere groepen studenten over de stof te discussiëren. In het kwalitatieve afstudeeronderzoek van onze oud-studente Malou Oude Luttikhuis (2016) kwam ook al naar voren dat flexibiliteit en asynchroniteit een grote wens was van studenten, dat driekwart van de studenten en docenten klaar zei te zijn voor de verandering, en tevens een grote voorkeur bleek te hebben voor de *flipped classroom*. Desalniettemin is de inzet in het onderwijs tot nu toe beperkt gebleken ondanks ook aanmoediging en concreet aangeboden hulp vanuit ons programma. Anderzijds bleek een door docenten ingezet experiment in de vorm van een sterk studentgestuurd leren module, beperkte college slides met uitgebreide Q&A-sessies, niet bepaald de goedkeuring van de studenten weg te kunnen dragen. Daarnaast zorgen opgenomen colleges volgens een stevig deel van onze studenten voor meer rust en minder stress, maar bij opgenomen colleges zien we vervolgens ook een daling van de participatie en een toename van uitstelgedrag.

De dagen van de begeesterde docent zijn zeker nog lang niet voorbij, de vraag is hier vooral hoe een goede balans is te vinden tussen doceren-zenden en coachen-faciliteren. Met andere woorden, om echt goed online of hybride onderwijs te verzorgen, vereist de bijbehorende didactiek nog verdere aandacht en ontwikkeling. *Microlectures* vragen een zekere verwerkingstijd, en moeten daarom altijd aangevuld worden met andersoortige sessies om de materie eigen te kunnen maken en de betrokkenheid te vergroten (Murillo-Zamorano, Sánchez & Godoy-Caballero, 2019). Een en ander vraagt om een stevige inzet van zowel studenten als docenten.

Wat viel op tijdens de overgang?

In het algemeen hebben we de afgelopen maanden redelijk tot goed overleefd, maar wat vooral opviel was dat de verandering in werkwijze bestaande verschillen (sterk) uitvergrootte. Een goede docent in de oude situatie blijkt veelal een uitstekende online docent, maar een matige docent in de oude situatie blijkt veelal een slechte docent in het online-onderwijs. Wat betreft het sturen op onderwijskwaliteit is dan ook in de eerste weken een substantieel deel van de ondersteuning door programmamanagement en examencommissie uitgegaan naar een select gezelschap docenten. Desondanks leidden juist de onderwijsonderdelen van deze docenten tot de meeste klachten van studenten. De meeste van onze studenten begrepen prima dat niet alles perfect zou gaan verlopen, maar dit begrip was zienderogen minder voor die docenten die nogal strak in de wedstrijd zaten. Overigens bleek hetzelfde te gelden voor onze studenten, de meeste studenten waren redelijk tot goed tevreden, maar juist studenten die normaal al worstelen om de onderdelen tot een goed einde te brengen, liepen nu tegen nog meer problemen aan. En uiteraard waren er ook enkelen die hun voordeel uit de situatie probeerden te slaan, variërend van creatieve wijzen om tentamenfraude te plegen, het klagen over medestudenten die al dan niet fraude zouden plegen, het vragen om cijfercompensatie met de aanname dat resultaten slechter waren (wat dan niet zo was), tot een enkel verzoek om korting op het collegegeld.

Anderzijds, hadden en hebben we grotere zorgen over degenen waarvan wij niet of beperkt wat vernamen. Weliswaar hebben onze studieadviseurs herhaaldelijk contact gezocht met deze studenten, maar desalniettemin zorgt de situatie wel voor extra stress, financiële onzekerheid en eenzaamheid onder een substantieel aantal studenten, waarbij deze effecten sterker zijn voor internationale studenten. Daarnaast geeft een flink deel aan te worstelen met de ontstane schijnbare vrijblijvendheid: het dagelijks ritme is zo goed als verdwenen en de druk om op tijd bij college te zijn is verdwenen – bij wijze van spreken rolt men het bed uit naar achter de laptop en het aantal gemelde kapotte laptopcamera's doet goede zaken vermoeden voor laptopreparateurs. Meer serieuze technische problemen zijn beperkt maar zeker ook een punt van zorg, vooral slechte internetverbindingen en technisch malheur, maar ook mogelijke tijdsverschillen en de zowel door studenten als docenten ervaren vermoeidheid van een dag vol videovergaderingen.

Aandachtspunten voor het nieuwe academisch jaar

Om onze derdejaars nog toch een leuke afsluiting van hun studie te geven, hebben we begin juli een diploma-uitreiking op de campus in de buitenlucht georganiseerd. Hoewel dit door het tegenvallende weer minder in gezamenlijkheid kon dan gehoopt, bleek dit

desondanks door de studenten en aanwezige ouders enorm gewaardeerd te worden. Dit sterkt ons in het idee dat waar fysiek onderwijs mogelijk is, de nadruk dient te liggen op de sociale integratie en niet zozeer de kennisoverdracht. Vooral voor diegenen die aan een studie beginnen is het van essentieel belang om zowel als cohort te integreren, maar ook om geïntegreerd te raken in ons onderwijsmodel en de bijbehorende, toch ook vaak impliciete, verwachtingen en omgangsvormen om studenten zich thuis te laten voelen op de campus. Hetzelfde geldt overigens net zo goed voor het docentencorps, waar ook geïnvesteerd moet worden in andere vormen van kennisdeling en sociale activiteiten, vooral voor nieuwe docenten, om nog maar te zwijgen over promovendi die momenteel een nog eenzamer bestaan hebben.

Voor de eerste module in het eerste jaar betekent een nadruk op de sociale integratie dan ook concreet twee ontwerpkeuzen. Ten eerste zullen veel online activerende sessies met groepjes worden georganiseerd om op efficiënte wijze de afstand te verkleinen met de nieuwe studenten. Het voordeel van dergelijke kleine groepen is dat iedereen geacht wordt deel te nemen en het wegduiken wordt bemoeilijkt. Een goed bereikbare coördinator zal een nog grotere rol als anders spelen in het succes van dit eerste kwartiel. Ten tweede, binnen de – mogelijk nog steeds wijzigende – randvoorwaarden, wordt de ruimte maximaal benut om grotere groepen studenten samen te brengen met de docenten op de campus voor een paar uur intensief en interactief onderwijs waarin studenten aangemoedigd worden deze tijd maximaal te benutten. Ook bij onze master zal de nadruk vooral komen te liggen op de verschillende specialisaties als gemeenschappen met mogelijkheden voor informeel contact aangezien voor fysiek onderwijs slechts zeer beperkt de ruimte zal zijn. Dit plaatst ons ook voor de vraag in hoeverre van internationale studenten verwacht mag worden dat ze voor beperkte activiteiten op de campus aanwezig moeten zijn: dit zal veel creativiteit vragen om toch zoveel mogelijk op de campus en haar omgeving te organiseren.

Conclusie

Voor het onderwijs dat wij nastreven, sterk gekenmerkt door praktische toepassing van theoretische kennis in groepsprojecten, is het te hopen dat de COVID-19 maatregelen niet te lang van kracht blijven. Het primaire proces, zolang toetsing fysiek op de campus kan plaatsvinden, kan prima online uitgevoerd worden. We leren echter ook dat voor een optimale uitvoering van ons onderwijs, laat staan een *flipped classroom*, juist het lokale van essentieel belang is voor goede (sociale) interactie en integratie in ons onderwijsmodel. En dit geldt ook voor het docentencorps. De komende periode wordt gebruikt om te leren hoe hybride onderwijs het beste vorm te geven middels georganiseerde interacties, om de reeds eerder uitgesproken ambitie richting *flipped classroom* dichterbij te bren-

gen. Ondertussen is namelijk wel heel duidelijk geworden dat wij de studenten missen en de studenten ons.

Referenties

Murillo-Zamorano, L. R., Sánchez, J. Á. L., & Godoy-Caballero, A. L. (2019). How the flipped classroom affects knowledge, skills, and engagement in higher education: Effects on students' satisfaction. *Computers & Education*, 141, 103608. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103608>

Oude Luttkhuis, M. (2016). *First steps towards identifying the 'business model of the future' Higher Educational Institutions: Rethinking university teaching: a paradigm shift?* (unpublished Master's thesis), University of Twente, Enschede

Sweet, D. (2014). Microlectures in a flipped classroom: Application, creation and resources. *Mid-Western Educational Researcher*, 26(1), 52-59.

Auteurs:

Alle auteurs zijn verbonden aan de opleiding International Business Administration (IBA) van de University of Twente, Enschede

Dr. M.L. Ehrenhard (m.l.ehrenhard@utwente.nl) is associate professor Strategic Entrepreneurship en programma directeur van het BSc-programma.

Drs. C. Huijs (c.huijs@utwente.nl) is programmacoördinator van het BSc-programma

Dr. M. de Visser (m.devissier@utwente.nl) is docent en voorzitter van het Programme Committee van de opleiding IBA.